

ТРОЯН СЕРГІЙ СТАНІСЛАВОВИЧ

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій
Національного авіаційного університету (м. Київ)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО КОНТЕНТУ В СВІТЛІ ПЛИННОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Енциклопедистика як дослідницьке поле і наукова сфера завжди була і залишається чутливою до актуальних суспільних процесів і змін. Кожна епоха впливає на її еволюцію насамперед своїм особливим часовим кодом, який знаходить вираження у формуванні нового і вдосконаленні вже існуючого категоріально-понятійного апарату. Переведення його в доступний і зрозумілий сучасникам науковий дискурс шляхом створення різного роду спеціальних словників, лексиконів, тезаурусів, а також універсальних енциклопедій – одне із найважливіших завдань енциклопедистики. Саме великі універсальні енциклопедії – як у класичній паперовій, так і в новітній інтернетовій версіях – покликані максимально швидко і змістовно включити до свого контенту різного роду численні неологізми. Це справедливо і для сучасного етапу розвитку української енциклопедистики в контексті змістовного поповнення актуальними поняттями і термінами зі сфери сучасних міжнародних відносин.

Трансформація міжнародних відносин і завершення Вестфальської доби, на зміну якій прийшла глобалізація міжнародних політичних, економічних і культурних процесів, перевели міжнародне життя з кінця ХХ сторіччя в добу постбіполярного глобалізованого світу. Сучасні міжнародні відносини характеризуються плинністю процесів, які з завидною регулярністю вносять елементи новелізації, не зачіпаючи їх сутності. 1990-і роки стали часом глобальної домінації на міжнародній арені Сполучених Штатів Америки як єдиної або, за висловом американського політолога С. Гантінгтона, «поодинокі наддержави»¹. Перше десятиліття ХХІ сторіччя характеризувалося, за влучним визначенням політичного аналітика і експерта, редактор тижневика *Newsweek International* Ф. Закарії «піднесенням інших»². Поряд із США зростали роль і значення у міжнародних відносинах насамперед таких акторів як Європейський Союз, Російська Федерація, Китайська Народна Республіка. У 2010-х рр. під їх впливом все сильніше стали проявлятися елементи реструктуризації новітньої міжнародної системи, у тому числі пов'язані з використанням не лише новітньої «м'якої сили» чи ресурсів «гібридної війни», але й класичного силового потенціалу, зокрема збройного, великих держав. Прикладом може слугувати так звана гібридна війна Російської Федерації проти України й анексія Криму в 2014 р., що стало проявом грубого і брутального порушення сучасного міжнародного права і створило серйозні ризики та загрози для всієї системи міжнародної безпеки.

Глибинні зміни міжнародного життя і системного виміру міжнародних відносин водночас стали спонукальним мотивом до появи великої кількості новітньої політичної лексики (неологізмів, okazіоналізмів та інших новотворів). Значна їх частина увійшла до повсякденного вжитку і формально та сутнісно поповнила наш словниковий запас. Зокрема йдеться про такі терміни як «постбіполярні міжнародні відносини», «глобальний світ», «оксамитові революції», «безшумні революції», «Буря в пустелі», Співдружність Незалежних Держав, Європейський Союз, «Маастріхтський договір», «Будапештський меморандум», «Центральноєвропейська Ініціатива», «Арабські революції», «гібридна війна», «міжнародний тероризм», «інформаційний тероризм», «кібербезпека», «культурна дипломатія», «м'яка сила», «демократичні трансформації», «доктрина Обама» й багато інших. Їх постійне впровадження в науковий обіг є важливим завданням українських науковців-енциклопедистів, прикладом чого стало, зокрема, оприлюднення

¹ Huntington S.P. The Lonely Superpower / S.P. Huntington // *Foreign Affairs*. – 1999. – Vol. 78, No. 2. – P. 35-49.

² Закарія Ф. Постамериканський мир майбутнього / Ф. Закарія. – М.: Європа, 2009. – 280 с.

енциклопедичного словника-довідника з новітньої лексики³ і першого тому Великої Української Енциклопедії⁴. Актуальний термінологічно-понятійний апарат став предметом дисертаційних⁵ й інших наукових досліджень⁶. У контексті цього, на основі змістовного аналізу термінів «Арабські революції» / «Арабська весна» і «Парасолькова революція» проілюструємо введення до наукового енциклопедичного контенту новітньої міжнародно-політологічної лексики.

«Арабські революції» («Арабська весна», «Arab Spring») – серія масових вуличних протестів, революцій і внутрішніх військових конфліктів у низці арабських країн, що почалися наприкінці 2010 р. в Тунісі й охопила країни Північної Африки і Близького Сходу. Мирними демонстраціями, соціальними протестами і збройною боротьбою у тій чи іншій мірі було охоплено два десятки країн арабського світу. Назва «Арабська весна» вказує на наявність історичних паралелей з низкою революцій 1848-1849 рр. у країнах Європи, відомих під назвою «Весни народів»⁷.

Основні політичні та соціально-економічні передумови арабських революцій зводяться до таких: наявність диктатури або абсолютної монархії, високий рівень невдоволення тривалим перебуванням при владі та політикою авторитарних режимів, порушення прав людини, високий рівень корупції, фінансова-економічна криза 2008-2009 рр. і погіршення економічної ситуації в арабському світі, безробіття та екстремальна бідність, у тому числі серед молоді. Всі ці соціальні хвороби, якими віддавна хворіли суспільства Північної Африки і Близького Сходу, призвели до того, що громадянам країн цього регіону врешті урвався терпець. «Терпіння народів має свої межі – чаша, яка переповнюється через край, просто розбивається на незчисленні скалки...»⁸, – справедливо зауважив мароккансько-французький письменник і філософ Тахар бен Джеллун.

Поштовхом до хвилі «Арабських революцій» стало самоспалення туніського вуличного торговця фруктами Мухаммеда Буазізі, вчинене 17 грудня 2010 р. на знак протесту проти свавілля поліції, яка конфіскувала його товар. Внаслідок цього в Тунісі розгорілися масові протести, які призвели до відставки 14 січня 2011 р. президента Тунісу (з 1987 р.) бен Алі й отримали назву «Жасминова революція». Успіх «Жасминової

³ Новітня політична лексика (неологізми, оказіоналізми та інші новотвори) / [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]; за заг. ред. Н.М. Хоми. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2015. – 492 с.

⁴ Велика українська енциклопедія [у 30 т.] / упоряд. д. і. н., проф. Киридон А.М. Т. 1. А – Акц. – К.: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2016. – 592 с.

⁵ Кияниця Л.Л. Вплив «Арабської весни» на співвідношення сил на Близькому Сході: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Л.Л. Кияниця. – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2015. – 20 с.; Курандо О. С. Доктрина Обама у зовнішній політиці США. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку / О.С. Курандо. – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова МОН України; Національний університет «Одеська юридична академія» – Одеса, 2019. – 207 с.; Омар Мохамед Алі Адріс. Ненасильницький політичний протест в Україні в умовах демократичної трансформації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» (052 – політологія) / Мохамед Алі Адріс Омар. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2017; Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2017. – 221 с.

⁶ Ждарова А.В. «Арабська весна» як вектор трансформації Близького Сходу та Північної Африки в контексті зовнішньополітичних інтересів України / А.В. Ждарова // Сумська старовина. – 2018. – Вип. LIII. – С. 63-70; Краснюк І.В. Наслідки Арабської весни в політиці Близького Сходу / І.В. Краснюк // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2016. – Вип. 23(2). – С. 148-154; Троян С. С. Арабські революції 2010-2011 років та їх наслідки / С.С. Троян // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2012. – Вип. 19. – С. 170-176; Швед В.О. «Арабська весна» у контексті сучасного трансформаційного процесу на Близькому і Середньому Сході / В.О. Швед // Проблеми всесвітньої історії. – 2016. – No 1. – С. 109-122.

⁷ Weyland K. The Arab Spring: why the surprising similarities with the revolutionary wave of 1848? / K. Weyland // Perspectives on Politics. – 2012. – No 10(4). – P. 917-934.

⁸ Бен Джеллун Тахар. Спалах: заворушення в арабських країнах: есеї / Тахар бен Джеллун. – К.: Грані-Т, 2012. – С. 12.

революції» в Тунісі стимулював відповідні акції протесту в інших країнах арабського світу, де здебільшого існували ті самі проблеми.

Потужну роль у революційних подіях «Арабської весни народів» відіграли молоді люди. При цьому, звичайно, не можна заперечувати того, що комунікаційно-сітьова публічна дипломатія західних держав, поширюючи певні західні цінності, справляла суттєвий вплив на частину молоді. Відмінною рисою подій на Великому Близькому Сході є вагома, а іноді і вирішальна роль засобів масової інформації як революційного знаряддя (Інтернету, Twittera, Facebooka й інших соціальних мереж, медіа- і телеканалів, таких як Аль-Джазіра і Аль-Арабія).

Так, наприклад, під назвою «Всі ми – Халед Саїд» в Єгипті виник рух на підтримку 28-річного єгипетського блогера і підприємця, забитого до смерті поліцейськими в Александрії за викладене у мережі викривальне відео. Загибель цього молодого чоловіка влітку 2010 р. фактично стала поштовхом до гуртування єгиптян у соціальних мережах. Спочатку вони виходили на вулиці як учасники флеш-мобів пам'яті загиблого, але вже за півроку, після низки самоспалень на знак протесту проти політики Хосні Мубарака, почали об'єднуватися проти влади. «Ключова ідея цієї сторінки полягала не стільки в об'єднанні людей у Facebook – це вже давно не було новинкою. Ми думали над тим, як винести це об'єднання за межі соціальної мережі. Флеш-моби стали першою такою спробою. Їхні учасники у більшості своїй не були громадськими активістами – це були жінки, цілі родини, які виходили на вулицю, вбрані у чорне»⁹, – розповідає Надін Вахаб, одна з адміністраторів сторінки руху у мережі Facebook.

Поряд з цим, не слід перебільшувати і роль нових інформаційних технологій – значна частина арабських суспільств з ними просто незнайома. Натомість, суттєву роль у піднесенні революційних настроїв консолідації протестної маси відіграли п'ятничні молитви і проповіді у мечетях (що не дає вагомих підстав говорити про керівну роль духовенства).

Проте, безперечно, ці арабські революції незвичайні тим, що вони є елементарними масовими рухами, що охоплюють широкий прошарок суспільства, без наперед створених центрів, потужних організованих структур, маніфестів чи навіть конкретних завдань, крім повалення влади та сімейних кланів, пов'язаних з нею. Маси були об'єднані передовсім спільними емоціями – гнів, невдоволення та ненависть до правлячих еліт. Люди просто втомилися від багаторічного правління однієї людини (Мубарак – 30 років, Салех – 33 роки, Каддафі – 44 роки, Бен Алі – 23 роки), тим більше, що вони часто використовують свої посади для особистого збагачення. Масові протести і виступи в рамках арабських революцій носили сітьовий характер, не мали чіткої організаційної структури, єдиного керівництва, програми і плану дій, але були вистраждани відповідними суспільствами. Уже цитований нами Тахар бен Джеллун з цього приводу зазначав: «Найбільша перемога цієї арабської весни стала наслідком зрілості. Люди вийшли на вулиці спонтанно, готові рішуче йти до кінця, не слухаючись наказів якого-небудь лідера, голови партії, або ще меншою мірою – керівника релігійного руху. І прийшла перемога: природна революція, прообразом якої є плід, який геть визрів і одного зимового дня він впав сам по собі, тягнучи за собою інші плоди, – і араби почали танцювати, як у час народного свята. Ніхто не може опиратися цьому рухові, ударні хвилі якого рознеслися дуже далеко. Вони докотилися до Китаю й одного дня, можливо, досягнуть патогенних передмість Європи»¹⁰.

Водночас в арабському світі склалася нова розстановка сил і сценарій протестних виступів у кожній країні різний. Помилково зводити всі арабські революції і повстання до одного спільного знаменника. Правда, фундаментальні причини масивних повстань схожі: авторитарне правління, відсутність свободи, важке економічне і соціальне становище,

⁹ Ремовська О. Арабська весна й інтернет як осередок зародження протесту / О. Ремовська. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24700020.html> (доступ - 08.11.2019).

¹⁰ Бен Джеллун Тахар. Спалах: заворушення в арабських країнах: есеї / Тахар бен Джеллун. – К.: Грані-Т, 2012. – С. 103.

крайня бідність, величезний розрив між вузьким верствам корумпованих правителів і умовами життя мас. Однак події розвивалися різними курсами в різних країнах¹¹.

У Тунісі та Єгипті функціонують передовіші соціальні й економічні інститути і набагато вище рівень загальної освіти та національної самосвідомості. Саме тому їх прогрес очевидніший, особливо в Тунісі, де ліві групи традиційно краще організовані і користуються впливом. Туніс став першим прикладом країни, де соціальні мережі відіграли значиму роль в революційних подіях. Тунісець Самі Бен Гарбія – правозахисник і співзасновник сайту «Наваат», що у перекладі з арабської означає «Ядро». Саме це інтернет-видання наприкінці 2010 р. розпочало оприлюднення тих документів WikiLeaks, які стосувалися зловживань туніської влади. У секретних депешах йшлося, зокрема, про те, що «режим президента Бен Алі втратив зв'язок із народом» і «покладається на поліцію», щоб «втримати владу». Саме сайт «Наваат» оприлюднив цю дипломатичну переписку, названу «Тунілікс». Вона блискавично поширилася у соціальних мережах і лише підіграла гнів народу Тунісу на чинний на той момент режим. «Тунілікс» лише опублікував ці депеші, вклав їх у контекст, а вже інші – наші блогери, активісти – почали перекладати їх і поширювати у Facebook. І вже далі всі ці поширення, посилення ставали джерелом інформації для різних ЗМІ»¹², – розповів Самі Бен Гарбія на церемонії New Media Award.

Три основні сили вийшли на перший план політичного життя в Єгипті – армія, молодь та ісламські організації, в першу чергу Брати-мусульмани. Революція в Єгипті різко змінила зовнішню політику країни. Вона повернулася до панарабізму і поступово відійшла від особливих відносин з Ізраїлем (Єгипет зняв блокаду сектора Гази). Побоювання Ізраїля знайшли своє відображення у заяві прем'єр-міністра Біньяміна Нетаньяху на зустрічі з президентом США Бараком Обамою у травні. У відповідь на мирну ініціативу США, Нетаньяху різко відкинув можливість повернення до кордонів 1967 року, так як цей формат не дозволяє Ізраїлю гарантувати свою безпеку в умовах нової демографічної реальності. Питання Єрусалиму в даний час розглядається у новому контексті, багато в чому завдяки арабським революціям. Шейх Юсуф аль-Карадаві, дуже популярний мусульманський лідер, який в даний час проживає в Катарі, закликав демонстрантів на площі Тахрір в Єгипті у похід за повернення Єрусалиму. Це одне із найбільш чутливих питань – мечеть Аль-Акса є однією з основних мусульманських святинь і жоден арабський лідер не посміє підписати угоду, в якій Східний Єрусалим не буде визнаний столицею арабської держави Палестина. Водночас у самому Єгипті протистояння на полях «Арабської весни» в політичному ключі завершилося встановленням влади єгипетських військових на чолі з Абделем Фаттахом Ас-Сісі.

Повстання в Ємені почалися 22 січня 2011 р., а вже 27 січня на вулиці столиці держави, міста Сани вийшли тисячі людей с вимогою відставки президента Ємену Алі Абдалли Салеха, що перебував при владі 32 роки, з 1978 р. Тільки 23 листопада 2011 р. в столиці Саудівської Аравії Салех підписав Указ про передачу повноважень віце-президенту держави, з четвертої спроби, три до цього провалювались.

У Лівії революційна боротьба набула форми громадянської війни проти режиму Моамара Каддафі. Вона набрала форму збройного виступу племен провінції Кіренаїка та деяких частин лівійської армії проти лідера країни Муамара Каддафі, що займав керівну посаду з 1969 р., і проти державного уряду на чолі з прем'єр-міністром Багдаді Махмуді. Розпочалося повстання з масових протестів 16-17 лютого 2011 р. під впливом революцій в сусідніх Тунісі та Єгипті. Криваве придушення протестів поліцією та армією спричинило

¹¹ Троян С. С. Арабські революції 2010–2011 років та їх наслідки / С.С. Троян // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2012. – Вип. 19. – С. 170-176; Кургинян С. Политическое цунами. Аналитика событий в Северной Африке и на Ближнем Востоке / С. Кургинян. – М.: МОФ ЭТЦ, 2011. – 288 с.; Гринин Л.Е. Революции и нестабильность на Ближнем Востоке / Л.Е. Гринин, Л.М. Исаев, А.В. Коротаев. – М.: Московская редакция издательства «Учитель», 2015. – 384 с.

¹² Ремовська О. Арабська весна й інтернет як осередок зародження протесту / Олена Ремовська. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24700020.html> (доступ - 08.11.2019).

повстання і початок громадянської війни із застосуванням важкого озброєння та авіації. 20 жовтня 2011 р. агенція Reuters із посиланням на представника Національної тимчасової ради, повідомила, що Муаммар Каддафі, якого захоплено в місті Сирт, помер від поранень. Останній оплот прихильників Каддафі місто Сирт було захоплено на день раніше – в четвер, 19 жовтня. Проте ситуація в Лівії залишається нестабільною і характеризується спалахами внутрішньополітичної боротьби і збройного протистояння.

Збройний і політичний конфлікт в **Сирії** розпочався 15 березня 2011 р. з демонстрацій, які були частиною «Арабської весни», і переріс у повстання та громадянську війну в 2012 р. Протестувальники вимагали відставки Президента Башара аль-Асада та завершення майже 50-річного однопартійного правління Баатистів. У результаті проведеного 26 лютого 2012 р. референдуму була прийнята нова Конституція Сирії. Вона набрала чинності з 27 лютого 2012 р. після того, як президент Сирії Башар аль-Асад видав законодавчий указ N 94 від 2012 р. про її ухвалення та опублікування в урядовому бюлетені. Надалі ситуація в Сирії розгорталася в напрямку затяжної війни, втручання в конфлікт і протистояння різних внутрішньополітичних і міжнародних сил і акторів (влада, опозиція, ІДІЛ, США, РФ тощо).

Загалом усі країни і народи, охоплені хвилею «Арабських революцій», залишаються вкрай нестійкими, високим залишається і градус регіональної напруги¹³. Проте революції дозволили людям подолати свій страх перед всемогутньою владою, апатією, розпачем і нездатністю протистояти тиранії, насильству і корупції. Це величезний психологічний перелом, який об'єктивно справляє вплив як на охоплені революційними рухами арабські країни, так і спільноти в інших регіонах світу.

Підсумуємо, що, по-перше, так звана «Арабська весна» була підготовлена попереднім ходом світового розвитку в післявоєнний період; по-друге, вплив змін на Арабському Сході на глобальну міжнародну систему не є принципово новою рисою; по-третє, новим чинником і впливовим знаряддям арабських революцій стали соціальні мережі, Інтернет, нові інформаційні технології загалом; по-четверте, в арабському світі може з часом скластися своєрідна дихотомія традиційних абсолютистських і нових демократичних політичних режимів, які будуть близькими за своїми цінностями до Заходу; по-п'яте, разом з тим започатковані «Арабською весною» процеси ще довго викликать різного роду політичні, соціальні, релігійні розломи як в окремих країнах, так і регіоні загалом; по-шосте, революції в арабському світі в контексті сучасних – рубежу ХХ–ХХІ ст. – геополітичних зрушень слід розглядати як одну із тенденцій становлення нової багатополюсної системи міжнародних відносин і переділу світового ресурсного простору¹⁴, що актуалізує проблему ефективного регіонального і глобального управління міжнародними процесами; по-сьоме, завдання світової спільноти, насамперед її впливових міжнародних акторів, а також держав, які ситуативно отримують доступ до впливу на регіональні та глобальні процеси, – розгорнути активну діяльність по створенню дієвих інноваційних міжнародних механізмів і регіональних інститутів для стабілізації ситуації в конфліктогенних регіонах, у тому числі в районі Середземномор'я і Великого Близького Сходу.

«Парасолькова революція» («The Umbrella Revolution»)¹⁵ – протестний рух у Гонконгу (колишній британській колонії, яка нині має особливий статус у КНР) за політичні права, який розпочався 26 вересня 2014 р. проти планів китайського уряду фільтрувати кандидатів на гонконгських виборах 2017 р. Рух відомий в Україні також як

¹³ Кияниця Л.Л. Конфліктогенність міждержавних відносин на Близькому Сході після «Арабської весни»: сучасний стан та перспективи розвитку / Л.Л. Кияниця // Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Політологія. Соціологія. Право. – 2017. – Вип. 1/2 (33/34). – С. 43-48.

¹⁴ Арутюнян Г. Стратегия развития и геополитические сценарии / Г. Арутюнян // 21-й Век. – 2010. – № 3 (15). – С. 3.

¹⁵ Троян С.С. Парасолькова революція / С.С. Троян // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / [П. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2015. – С. 278.

Гонгконзький «Майдан». Назву «Парасолькова революція» вперше використав у своєму Твіттері 26 вересня 2014 р. для опису протестного руху в Гонконгу Адам Коттон із Нью-Йорка. Надалі її поширили західні ЗМІ, описуючи велику кількість студентів-протестувальників, що використовували різнокольорові яскраві парасольки для свого захисту від перцевого аерозолю і сльозогінного газу. Активісти у якості символу протесту вдягали на одяг жовту стрічку і розміщували символи з парасольками і жовтою стрічкою у соціальних мережах¹⁶.

Масові акції протесту розпочалися в Гонконгу 26 вересня 2014 р. Їх ініціювали студенти під керівництвом Федерації студентів Гонконгу і спільнота активістів студентського руху Scholasticism, до яких приєднався опозиційний громадянський рух Оссуру Central. Лідерами протестного руху й акцій громадянської непокори стали 17-річний студент Дж. Вонг і доцент права Університету Гонконгу Б. Тай. Протестувальники вимагали проведення вільних місцевих виборів і більших демократичних свобод для Гонконгу. Вони виступали проти намагань центральної влади Китаю, яка 31 серпня 2014 р. прийняла рішення, що кандидатів на посаду керівника регіону спершу має схвалити уряд, тим самим позбавивши їх права обирати керівника своєї адміністрації на наступних вільних прямих виборах 2017 р. Учасники «Парасолькової революції» вважали такі дії офіційного Пекіна потенційним порушенням китайсько-британської спільної декларації 1984 р. і Основного закону Гонконгу 1990 р. Ці документи передбачали формування головного виконавчого органу за допомогою виборів на основі дотримання принципу загального виборчого права. Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун рекомендував усім сторонам, які взяли участь у конфлікті, вирішити протиріччя шляхом мирних переговорів і з дотриманням демократичних принципів. 30 листопада 2014 р. відбулося відновлення сутичок у Гонконгу зі застосуванням сльозогінного газу до демонстрантів. Численні у кількісному вираженні та багатотисячні акції протестувальників відбувалися й надалі. Прикладом може слугувати мирний виступ 1 лютого 2015 р., коли в Гонконгу на вулиці вийшло близько трьох тисяч протестувальників.

Загалом протестні акції в рамках «Парасолькової революції» в Гонконгу продовжувалися з 26 вересня 2014 р. упродовж 79 днів. Офіційний Пекін трактував ці події як внутрішню справу Китаю, а державні російські ЗМІ кваліфікували їх як чергову кольорову революцію при підтримці урядів США і Великої Британії. Поліція Гонконгу заарештувала понад 900 осіб за участь у мирних акціях протесту і громадянської непокори. 17 серпня 2017 р. Дж. Вонг, Н. Лоу і А. Чоу отримали вирок від 6 до 8 місяців тюрми за штурм державних установ, а ще дев'ять лідерів були визнані винними в порушенні громадського порядку 9 квітня 2019 р.

«Парасолькова революція» була також суцільною бунтарською протестною інсталяцією з різнокольорових яскравих парасольок¹⁷. Вони мали насамперед не політичний чи мистецький контекст, а захищали демонстрантів від перцевого аерозолю та сльозогінного газу. Велика демократична парасоля в три метри заввишки упродовж місяця стояла біля входу до Дому уряду. Інсталяція «Яйця та висока стіна» («Little something») із яєць увиразнювала силу гонконгських протестувальників: 50 яєць укладені у «трикутник Паскаля» стояли на одній стороні підвищення, а навпроти – дві цегляні «стіни», які блокують рух яєць. «Яйця» – це гонконгці, які вимагають справжнього виборчого права, а їм протистоять дві «стіни», тобто уряд і китайський режим. Кожне «яйце» (прихильник демократії) поодиноці є уразливе та тендітне, але разом вони можуть подолати «високу стіну» пекінського небажання провести демократичні та конституційно гарантовані реформи.

¹⁶ Як парасолька стала символом протесту Гонконгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/09/140930_protest_umbrella_movement_ozh (доступ – 07.11.2019).

¹⁷ Груєва О.В. Інсталяція як новітня форма політичного акціонізму / О.В. Груєва // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Політологія. – 2016. – № 5. – С. 20.

Таким чином, «Парасолькова революція» у Гонконгу стала своєрідною сучасною формою демократичного протестного руху і політичного акціонізму. «Парасолькова революція» як і «Арабські революції» сфокусували увагу на небаченому раніше значенні інформаційно-мережевого чинника в мобілізації та згуртуванні людей на боротьбу проти порушення громадянських прав і свобод, демократичних принципів виборчого права тощо з боку правлячих режимів. У перспективі вплив чинника соціальних мереж і сателітарного телебачення на перебіг суспільних і політичних процесів зростатиме.

Отже, наведені приклади міжнародно-політичних неологізмів можуть слугувати яскравим унаочненням актуалізації енциклопедичного контенту під впливом змін, які відбуваються в сучасному міжнародному житті. Новітні процеси на міжнародній арені й надалі акумулюватимуть створення політичних новотворів. Відповідна лексика не лише збагачуватиме нас у поточному ключі, але й потребуватиме постійного її введення до наукового енциклопедичного контенту. Це становить вагомий чинник піднесення ролі та значення новітнього понятійно-категоріального апарату в розумінні змісту та перебігу актуальних міжнародних, історичних, політичних, економічних, культурних процесів, подій і явищ.